

SOMUNCU BABA'YA NİSPET EDİLEN ŞERH-İ HADİS-İ ERBAİN'İN YENİ TESPİT EDİLEN ABDÜLBAKİ GÖLPINARLI TERCÜMESİ

Mustafa Celil ALTUNTAŞ*

Öz

Bu çalışmada Osmanlı'nın son döneminde İstanbul'da eğitim almış ve Cumhuriyet döneminin entelektüel tarihinde gerek akademide verdiği dersler gerekse Mevlânâ, Mesnevî ve Melâmîlik alanlarında yaptığı çalışmalarıyla ve tercümeleriyle öne çıkmış olan Abdülbakî Gölpınarlı'nın (ö. 1982) daha önce tespit edilmemiş ve yayımlanmamış olan bir hadis tercümesi günümüz harflerine aktarılacaktır. Gölpınarlı, Somuncu Baba olarak bilinen Hamîdüddin Aksarâyî'ye (ö. 815/1412) nispet edilen *Şerh-i Hadîs-i Erbaîn* adlı kırk hadis derlemesi ve şerhini *İrşâdü'l-Yakîn fî Tercemeti "Şerh-i Hadîs-i Erbaîn"* adıyla Arapça'dan Türkçe'ye tercüme etmiştir. Osmanlı'nın çok erken dönemlerinde yaşamış sûfi bir âlime nispet edilen eser Osmanlı'nın son dönemine yetişmiş yine sûfi-meşrep bir tasavvuf tarihi araştırmacısı tarafından tercüme edilmiştir. Bu tercümede Osmanlı dönemindeki tasavvuf düşüncesinin bir hulasasını görmek de mümkün olabilecektir. Gölpınarlı, tercümesini harf inkılabından sonra Cumhuriyet'in erken dönemlerinde ancak eski harflerle kaleme almıştır. Bu tercümeden sonra bin bir hadis de tercüme eden Gölpınarlı bu derlemesinde hadis tercümesi ile ilgili bazı düşüncelerini de ifade etmiştir. Gölpınarlı'nın hadislerle ilgili yaklaşımı ve seçtiği hadisler bakımından bu eser de makalede kısaca değerlendirilecektir. Makalenin merkezinde Gölpınarlı'nın tercümesi olduğu için Gölpınarlı'nın hayatına da kısaca yer verilecektir.

Anahtar Kelimeler: Somuncu Baba, Abdülbakî Gölpınarlı, Hadis, Erbaîn, Tercüme.

Newly Detected Translation of Abdülbakî Gölpınarlı Sharh al-Hadîth al-Arbaîn Attributed to Somuncu Baba

Abstract

In this study, it is considered Abdülbakî Gölpınarlı's (d. 1982) works, who was educated in Istanbul in the last period of the Ottoman Empire and came to the forefront in the intellectual history of the republican period with his lectures at the academy and his studies and translations in the fields of Mevlana, Mesnevî and Malamatiyya, and that has not been identified and published before a hadith translation will be re-written to modern letters. Gölpınarlı, a collection of forty hadîths named Sharh al-Hadîth al-Arbaîn, attributed to Hamiduddin Aksarayî (d. 815/1412), known as Somuncu Baba, and its commentary Irshad al-Yakîn fi Tarcamati "Sharh al-Hadîth al-Arbaîn" in Arabic. It was translated from Arabic to Turkish. The work, which is attributed to a sufi scholar who lived in the very early periods of the Ottoman Empire, was translated by a sufi-disciplined history researcher who grew up in the last period of the Ottoman Empire. In this translation, it will be possible to see a summary of the Sufi thought in the Ottoman period. Gölpınarlı wrote his translation only in old letters in the early periods of the Republic after the alphabet reform. Gölpınarlı, who translated a thousand and one hadîths after this translation, also expressed some of his thoughts on hadîth translation in this compilation. This work will also be briefly evaluated in the article in terms of Gölpınarlı's approach to hadîths and the hadîths he chose. Since Gölpınarlı's translation is in the center of the article, Gölpınarlı's life will also be briefly disclosed.

Keyword: Somuncu Baba, Abdülbakî Gölpınarlı, Hadîth, al-Arbaîn, Translation

Makalenin Dergiye Geldiği Tarih: 21.08.2021; Hakem ve Yayın Kurulu Değerlendirmesinden Geçtiği ve Yayına Kabul Edildiği Tarih: 25.10.2021

* Dr., İstanbul Üniversitesi, İlahiyat Fakültesi, Temel İslam Bilimleri, Hadis Anabilim Dalı, ORCID ID: 0000-0003-1975-5799 e-mail: mcaltuntas@istanbul.edu.tr.

Giriş

Osmanlı döneminde hadis alanında en çok yazım faaliyetinin yürütüldüğü alanların başında erbaîn literatürü gelmektedir.¹ Birçok âlim, manzum ve mensur hadis derlemesi veya tercümesi olarak erbaîn kaleme almıştır. Erbaîn risâlelerinde her müellif, anlatmak istediği konu ile alakalı hadisleri bir araya getirmiş, hadisleri de kendi ilmî düşüncesine uygun olarak yorumlamıştır. Her şairin veya müellifin kırk hadis yazma geleneğine katkı sunması gelenek halini almıştır.² Kırk hadis literatürünün Osmanlı dönemi için erken örneklerinden bir tanesi ise -aidiyeti kesin olmamakla birlikte- Somuncu Baba'nın (ö. 815/1412) kırk hadis derlemesidir. Gerek Molla Fenârî'nin (ö. 834/1431) gerekse Hacı Bayram Veli'nin (ö. 833/1430) Somuncu Baba'nın müridleri arasında zikredilmesi onun erken dönem Osmanlı düşüncesine etkisinin olduğunu göstermesi açısından önemlidir. *Şerh-i Hadîs-i Erbaîn* Osmanlı-Tasavvuf düşüncesinin hadis yorumculuğunun önemli örneklerindedir. Her hadisin sonunda "Hisse" başlığı altında kısaca hadisler şerh edilmiştir. Somuncu Baba'nın oğlu Yusuf Hakîkî b. Hamîdüddin tarafından daha sonra hisse kısımları şerhu'l-hisse başlığıyla genişletilmiştir.³ Somuncu Baba'nın Arapça olan bu derlemesini Abdülbaki Gölpınarlı tercüme etmiştir.

Abdülbâkî Gölpınarlı, Gence'den Bursa'ya göçmüş bir âilenin İstanbul'da doğmuş bir çocuğudur. İstiklâl Lisesinden mezun olup, Dârulfünûn Edebiyat Fakültesinde eğitimini tamamlamıştır. Konya, Kayseri, Balıkesir, Kastamonu ve İstanbul'da öğretmenlik yapmıştır. Bir dönem Ankara'da Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesinde hocalık yaptıktan sonra İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesine geçmiş ve 1949 tarihinde emekli olmuştur. Vefat ettiği 1982 yılına kadar yayım faaliyetlerine devam etmiş ve İstanbul'da vefat etmiştir. Şii düşünceye sahip olan müellif Üsküdar'da Seyitahmet deresindeki Şiî Mezarlığı'na defnedilmiştir.⁴

- 1 Türkçe yazılan kırk hadis literatürü için bk. Abdülkadir Karahan, *İslam Türk Edebiyatında Kırk Hadis: Toplama, Tercüme ve Şerhleri*, (İstanbul: İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi, 1954); Osmanlı döneminde yazılan farklı dillerdeki kırk hadis literatürü için bk. Selahattin Yıldırım, *Osmanlı'da Kırk Hadis Çalışmaları*, (İstanbul: Osmanlı Hadis Araştırmaları, 2000); Kırk hadis literatürünün genel bir değerlendirmesi için bk. Fahreddin Yıldız, "İslâmî İlimler, Divan Edebiyatı ve Tasavvuf Geleneğindeki Yeriyle Tarihten Günümüze Popüler Hadis Kitapları: Kırk Hadisler", *Türkiye Araştırmaları Literatür Dergisi*, XI/21, (2013), 407-455.
- 2 Karahan, *İslam Türk Edebiyatında Kırk Hadis*, 306.
- 3 Hasan Kamil Yılmaz, *Tasavvufî Hadis Şerhleri ve Konevi'nin Kırk Hadis Şerhi*, (İstanbul: Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Vakfı (İFAV), 1990), 64-65; Nüsha için bk: Yusuf b. Hamidüddin, *Şerh-i Hadis-i Erbaîn*, (İstanbul Süleymaniye Kütüphanesi, Esad Efendi, 1441).
- 4 Murat Bardakçı, "Salacak'taki Ahşap Ev, Baki Hoca ve 'Garip'", *Journal of Turkish Studies/Türklük Bilgisi Araştırmaları*, [In Memoriam Abdülbaki Gölpınarlı Hâtıra Sayısı I], XIX, (Cambridge 1995), VII-XX; Ömer Faruk Akün, "Gölpınarlı, Abdülbaki", *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*, (Erişim 15.10.2020).

Tasavvuf, tarîkatlar ve özellikle Mevlevîlik üzerine çalışmaları olan Gölpınarlı'nın en önemli özelliklerinden biri de Farsça ve Arapçadan yaptığı tercüme-lerdir. Onun Kur'an tercümesi ve Mesnevî üzerine yaptığı çalışmalar Farsça ve Arapça'ya vukûfunu göstermektedir. Nitekim kendisi sicilinde Farsça, Arapça ve Fransızca bildiğini ifade etmiştir.⁵

1. Gölpınarlı'nın "*Hazreti Muhammed ve Hadisleri*" İsimli Eseri

Farklı alanlarda tercümeleri olan Gölpınarlı, "*Hazreti Muhammed ve Hadisleri*" isimli eserinin sonunda bin bir hadis tercüme etmiştir. Gölpınarlı'nın hadis ilmiyle irtibatı, kaynak kullanımını gibi konularda fikir verdiği için bu eserin de kısaca tanıtılması uygun görülmüştür. Tercüme ettiği hadisleri ekseriyetle Suyûtî'nin *el-Câmi'u's-sagîr* isimli eserinden derleyen Gölpınarlı⁶ bunun yanında Münâvî'nin *Kunûzu'l-hakâyık*, Kâdı İyaz'ın *eş-Şifâ*'sından birkaç hadis, Cürcânî'nin *et-Ta'rîfât*'ından da bir hadis naklettiğini belirtmiştir.⁷ Gölpınarlı bu eserini talebesi Ramazan Gökalp Arkın'ın (ö. 2011) talebi üzerine kaleme almış ve ilk olarak 1957 yılında yayımlamıştır. Hadisleri tercüme ettikten sonra ilgili hadisin *el-Câmi'u's-sagîr*'in veya az da olsa yukarıda zikredilen diğer eserlerin hangi cilt ve sayfasında olduğunu belirtmiştir. Bu durum alfabetik derleme kitaplarının sonraki literatüre etkisinin yoğunluğunu göstermesi bakımından önemlidir.

Gölpınarlı, hadisleri nakletmeden önce "Hadis" diye bir başlık açmış ve burada hadisin lügat ve ıstılah anlamını, hadisleri nakletmenin gerekliliğini, hadislerin ilk dönemlerde yazılması konusundaki ihtilafları, sahâbenin tarifini, derecelerini, mevzu hadis ve kudsî hadisi açıklamıştır. Hadis ıstılahlarını öğrenmek isteyenlerin ise bu hususta otorite olarak nitelediği Ahmed Naim Efendi'nin (ö. 1934) *et-Tecrîd* tercümesinin ilk cildine bakmalarını salık vermiştir.⁸ Bu durum *et-Tecrîd* tercümesinin hadis usûlüne dair birinci cildinin yazıldığı dönemden itibaren ilgi gördüğünü de göstermektedir.

Gölpınarlı eserine 'Müslümanlıktan önce' diye bir başlık atmış ve eserinde Arap yarımadasının İslam'dan önceki durumuyla alakalı kısa bilgiler vermiştir. Hz. Muhammed, Hz. Muhammed'in peygamberliği, hicret, hicretten sonra ve vefatı başlıklarıyla kısa bir siyer kaleme almıştır.

Gölpınarlı'nın siyer anlatılarında kendi düşüncesini gösteren bazı bilgiler bulmak mümkündür. Ebu Süfyânla ilgili anlatılar bunlardan bazılarıdır. Mek-

5 Bardakçı, "Salacak'taki Ahşap Ev, Baki Hoca ve 'Garip'", XII.

6 Gölpınarlı, Suyûtî'nin *el-Câmi'u's-sagîr*'inin 1851 tarihinde Fransızcaya tercüme edilerek Marsilya'da yayımlandığını kendisinin ise 1286 tarihli Bulak baskısını kullandığını belirtmiştir. Her hadisin altında bu baskıdaki cilt ve sayfa numarasına da atıf yapmıştır.

7 Gölpınarlı, *Hazreti Muhammed ve Hadisleri*, (İstanbul, Okat Yayınevi, 1971), 64-65.

8 Gölpınarlı, *Hazreti Muhammed ve Hadisleri*, 62.

ke'nin fethinden önce Ebu Süfyân'ın Medine'ye geldiği ve barış talep ettiğini anlatırken, 'fakat bir iş başaramadı' denildikten sonra Hz. Ali'den daha sonra Hz. Fatıma'dan ve nihayet o zaman çocuk olan Hz. Hasan'dan yardım istediği bilgisi bu anlatılardan biridir.⁹ Diğeri ise Ebu Süfyân'ın yine Mekke'nin fethinden önce Abbas'ın emânıyla Hz. Peygamber'in huzuruna girdiği, Müslüman olmak için biraz zaman istediği ve Abbas, "Ömer dışarıda kılıcıyla bekliyor" dedikten sonra Müslüman olduğu anlatısıdır.¹⁰ Onun bu aktardıkları Ebu Süfyân'a karşı tutumunu az da olsa belirgin kılma düşüncesinde olduğunu gösterir. Hz. Ali ile ilgili anlatılarda da bunun tam tersi bir tavır takınır. Hz. Ali'nin hicretten sonra ensâr ve muhâcirler arasında yapılan kardeşlikte kimseye kardeş edilmemesi ve sonunda Hz. Peygamber'in onu kendisi için kardeş ilan etmesi,¹¹ yine Hz. Ali'nin Hendek'te kale kapısını koparıp kalkan gibi kullanması¹² gibi anlatıları bunun örnekleridir.

Onun, dönemindeki bazı modern düşüncelerden haberdar olduğuna dair bilgiler de bulunmaktadır. Gölpınarlı fil olayını anlatırken şöyle demiştir: "Müsteşrikler ve müspet düşünceye önem verenler, bunu bir istiâre kabul ederek ordunun çiçek yahut başka bir bulaşıcı hastalık yüzünden kırıldığı hükmüne varmışlardır" demiştir.¹³ Gölpınarlı'nın bu cümleleri aktardıktan sonra herhangi bir yorum yapmaması ve tercihini belirtmemesi de zımnen bu iddialara karşı olumsuz bir tavır takınmadığı olarak okunabilir. Bu aktarımlar o dönemde Mısır'da ortaya çıkan ve Muhammed Abduh (ö. 1905) gibi isimlerin mucize ve olağanüstü olaylarla ilgili yorumlarından haberdar olabileceğini akla getirmektedir.

Gölpınarlı, söz konusu eserinde on sekiz başlık altında bin bir hadis derlemiştir. 'Hz. Muhammed'in hadis hakkındaki buyrukları, kendisi hakkındaki hadisleri, sahâbenin Hz. Muhammed'in evsafı ve ahlâkı hakkındaki sözleri, insanî görüş, bilgi-bilgin ve hikemiyât' bu başlıklardan bazılarıdır. Gölpınarlı, ayrıca eserinde ibadet, ahkâm ve ahirete yönelik hadisleri derlemediğini, zamanı ve zamanın ihtiyacını dikkate aldığını belirtmiştir.¹⁴ Hadisleri derlerken söyleniş sebeplerini (esbabu vurûdi'l-hadîs) ve zamanın anlayışını da mutlaklaştırarak tercüme etmediğini ifade etmiş ve şöyle demiştir: "Çünkü söyleniş sebebini anlatmak, sözü yalnız o sebebe bağlamak, anlamını, zamanından aşdırmamak, bir zaman içine almak demektir. Kendi aklımıza, zamanımızın düşüncesine göre şerh etmek de gene bu sonuca varmaktan, anlamı

9 Gölpınarlı, *Hazreti Muhammed ve Hadisleri*, 47.

10 Gölpınarlı, *Hazreti Muhammed ve Hadisleri*, 48.

11 Gölpınarlı, *Hazreti Muhammed ve Hadisleri*, 26.

12 Gölpınarlı, *Hazreti Muhammed ve Hadisleri*, 44.

13 Gölpınarlı, *Hazreti Muhammed ve Hadisleri*, 12.

14 Gölpınarlı, *Hazreti Muhammed ve Hadisleri*, s. 65.

zamanımıza bağlamaktan başka bir şey değildir.”¹⁵ Gölpınarlı'nın hadisleri hem o dönemin anlayışına hapsedmeden hem de günümüzün anlayışını mutlaklaştırmadan tercüme edeceğini söylemesi onun zihin dünyasını anlamak açısından önemlidir.

Hadisleri bir başlık açarak konu merkezli olarak tercüme eden Gölpınarlı bazen ilgili başlık altında o konu hakkında düşüncelerini açıklamış bazen de hadis tercümelerinden sonra ilgili hadisle ilgili bazı yorumlarda bulunmuştur. Bilgi ve bilgin başlığı altında Hz. Peygamber'in bilgiden maksadının yalnız dini bilgi olmadığı kendi devrindeki ve her devirdeki bütün bilgileri kastettiğini söylemiştir.¹⁶ Savaş, kölelik, batıl inançlar, sıhhat ve spor gibi başlıklarda hadislerden önce o konuyla alakalı görüşlerini açıklamıştır. Bu açıklamalarda daha çok toplumu yönlendirmeyi amaçlayan, kölelik gibi başlıklarda da bu durumun kendi zamanında nasıl anlaşılması gerektiğiyle ilgili izahlar getirmiştir. Kitabın son başlığı olan Hikemiyat'ta hadislere bakış açısını ifade eden şu cümlelere yer vermiştir: 'Dikkat edilince görülür ki Hz. Muhammed'in, bütün bölümlerdeki hadisleri, kesin bir hükmü, yerinde sözlerle ifadelendirir. Hiçbir hadiste yersiz ve fazla söz yoktur. Hiçbir hadis, bir fikirden, bir hükümden mahrum değildir. Bu bakımdan her hadise bir vecize bir hikmet diyebiliriz.'¹⁷

2. Gölpınarlı'nın *İrşâdü'l-Yakîn fî Tercemeti "Şerh-i Hadîs-i Erbaîn"* Adlı Tercümesi'nin Genel Özellikleri

Gölpınarlı, Somuncu Baba olarak bilinen Ebû Hâmid Hamîdüddin b. Mûsâ el-Kayserî el-Aksarâyî'nin (ö. 815/1412) derlediği erbaîn'i, *İrşâdü'l-Yakîn fî Tercemeti "Şerh-i Hadîs-i Erbaîn"* ismiyle tercüme etmiştir. Bu tercüme daha önce kataloglarda ve literatürde Gölpınarlı'nın eserleri arasında gösterilmemiştir.

28 Zilkade 1352/14 Mart 1934 Çarşamba günü tamamlanan tercümenin o dönem için yakın zamanda kaldırılmış eski yazıyla yapılmış olması Cumhuriyet döneminin ilk yıllarının aydınlarının yeni harflere alışmasının bir süreç içerisinde gerçekleştiğini göstermektedir. 1 Kasım 1928 tarihinde yeni harflerin kabulünün ardından beş yıldan fazla bir zaman geçmesine rağmen Gölpınarlı gibi dönemin aydınlarının bu yeni harflere hemen geçmediğini veya yeni harfleri hemen tercih etmediğini de göstermektedir.

Gölpınarlı elindeki mecmuayı tercüme ederken "*Maalesef eldeki risâlede birkaç yaprak eksiktir. 16. hadisten sonra 21. hadis geliyor. 4 hadis yok.*" demiştir. Ancak daha sonra "*Bi-hamdillâhi teâlâ Bursa'da Ulu Câmi Kütüphanesi'nde Tasavvuf kitaplarını hâvî 186 numaradaki 900 hicrîde yazılmış mec-*

15 Gölpınarlı, *Hazreti Muhammed ve Hadisleri*, s. 66.

16 Gölpınarlı, *Hazreti Muhammed ve Hadisleri*, s. 94.

17 Gölpınarlı, *Hazreti Muhammed ve Hadisleri*, s. 203.

mû'ada bu hadis-i erbaîn-i şerîfi bulup tamamladım. Bi-lutfillâhi sübhânehû ve teâlâ ve bi-himmeti Hazreti eş-Şeyh Ebû Hâmid Hamîdüddîn Musâ el-Kayserî el-Aksarâyî kaddesenallâhu bi-esrârihî ve nefaanâ bi-berakâtihi." demiş ve ek-sik 4 hadis in tercümelerini eklemiştir.

Gölpınarlı esasında sadece Somuncu Baba'nın kırk hadisini tercüme etmemiş, kırk hadis in bulunduğu mecmuayı da tercüme etmiştir. Mecmuada kitabın baş tarafında üç sayfada bulunan kayıtlarda farklı bilgilerin yanında bazı hadis tercümeleri de yer almaktadır.¹⁸

Tercümenin Gölpınarlı'ya ait olduğu tercümenin sonundaki ferağ kaydında bulunan "Abdülbâkî b. Ahmed b. Mustafa b. Ahmed" isminden anlaşılmaktadır. Gölpınarlı'nın henüz tab edilmemiş bazı eserlerinin Osman Nuri Ergin koleksiyonunda olduğu bilgisiyle¹⁹ beraber düşününce eserin Gölpınarlı'ya nispeti hakkında bir şüphe kalmamaktadır.²⁰

Somuncu Baba'nın kırk hadis risâlesinin Gölpınarlı'nın tercümesinin haricinde tercümeleri bulunmaktadır. Kırk hadis risâlesini sonraki dönemlerde Şeyhmus Alkoç tercüme etmiştir.²¹ Mütercim eserin nüshasını Somuncu Baba'nın Dârende'de bulunan türbesindeki kitaplıktan elde ettiğini belirtmiştir. Eserin mukaddimesinden anlaşıldığına göre hadis in altındaki izahlar, Muhammed oğlu Hasan isimli bir kişiye aittir. Ancak kimliği hakkında bir bilgi bulunmamaktadır.²² İhsan Özkes, hadislerin tahricine yönelik değerlendirmesinde; *Sahîh-i Buhârî* ve *Müslim*'in ittifakla rivayet ettikleri hadis sayısının 16, *Sahîh-i Buhârî*'de 5, *Müslim*'de 11, Sünen-i erbaa'da 4, kalan üçünün de sünen-i erbaa dışındaki eserlerde olduğunu belirtmiştir. Özkes, bir hadis in kaynağını da bulamadığını söylemiştir.²³ Ayrıca Enbiya Yıldırım, farklı nüshaları karşılaştırarak tekrar tercüme etmiş ve hadislerin tahriçlerini yapmıştır. Onun tespitlerine göre ise 19 Sahihayn, 1 *Sahîh-i Buhârî*, 12 *Müslim*, 5 sünenler, 1 diğer eserlerde geçen, 2 de kaynağı bulunamayan hadis yer almaktadır.²⁴ Daha önce tahriçleri yapıldığı için Gölpınarlı'nın hadis tercümesi verilirken ayrıca tahriç yapılmasına ihtiyaç duyulmamıştır.

18 Abdülbaki Gölpınarlı, *İrşâdü'l-Yakîn fî Tercemeti "Şerh-i Hadîs-i Erbaîn"*, (İstanbul: Atatürk Kitaplığı, Osman Nuri Ergin Koleksiyonu, 122), 17a-19b.

19 Ayrıntılı bilgi için bk: Hatice Aynur, "Abdülbâkî Gölpınarlı Bibliyografyası", *Journal of Turkish Studies/Türklük Bilgisi Araştırmaları*, [In Memoriam Abdülbaki Gölpınarlı Hâtıra Sayısı I], XIX, (Cambridge 1995), L-LI.

20 Ferağ kaydının görüntüsü için bk. Ek, 2.

21 Şeyh Hamid-i Veli, *40 Seçme Hadis-i Şerif Meali İzahı Tuhfetü'l-ihvan*, çev. M. Şeyhmus Alkoç, (y.y. Anadolu Matbaası, t.y.).

22 Şeyh Hamid-i Veli, *Tuhfetü'l-İhvan*, 5-7.

23 İhsan Özkes, "Somuncu Baba ve Kırk Hadis Şerhi", *Somuncu Baba ve es-Seyyid Osman Hulusi Efendi Sempozyumu Tebliğleri*, (Ankara: Es-Seyyid Osman Hulusi Efendi Vakfı Yayınları, 1997), 26.

24 Enbiya Yıldırım, "Hâmid-i Velî'nin Kırk Hadis Şerhi", *Dicle Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, VIII/2, (2006), 137-166.

Sonuç

Osmanlı'nın son döneminde yetişip Cumhuriyet döneminde ilmi faaliyetlerde bulunmuş önemli kişilerden olan Gölpınarlı'nın bu tercümesi ilk defa bu makale ile tespit edilip yayımlanmıştır. Gölpınarlı'nın yeni harflerin kabulünden yaklaşık beş sene sonra hala eski alfabeye yazıyor olması yeni harflerin kabulünün bir süreç içerisinde gerçekleştiği ve zaman aldığını da gösterebileceği gibi aydınların yazı konusunda tercihlerini de gösterebilmektedir. Nitekim yazının değiştirilmesinden sonra eski yazıyla yazmayı bırakmayan aydınların olduğu bilinmektedir. Aynı zamanda bu tercüme, mütercim bir kimliği de bulunan Gölpınarlı'nın bu kimliğinin erken sayılabilecek bir dönemdeki tercümesi olarak onun sonraki tercümeleriyle kıyaslandığında tercümelerinin değişimini göstermesi açısından da kıymetlidir. Zira Gölpınarlı'nın sonraki tercümelerinde bilhassa da Kur'ân meâlinde daha öz Türkçe kullanmaya gayret ettiği bilinmektedir. Nitekim Abdülbaki Gölpınarlı'nın daha sonraki dönemlerde yaptığı Kur'ân-ı Kerîm ve diğer tercümeleri dikkate alınırrsa onun Kur'ân tercümesinde olduğunun aksine Türkçe kelimeleri kullanmada daha az özen gösterdiği görülür. Zira otuz dört yaşında yazmış olduğu bu tercümesinde böyle bir hassasiyet görülmemektedir. Ancak gerek tercümede kullandığı tasavvuf kavramları gerekse tercüme ederken edindiği ve dört hadisi eksik olan mecmuanın Bursa İnebey Yazma Eser Kütüphanesi'nde kalan eksikliklerini tamamlamasını Somuncu Baba'nın himmetine bağlaması tasavvufî neşvesinin kuvvetini göstermektedir.

Osmanlı'nın erken döneminden itibaren tasavvufî görüşleri ağır basan müelliflerin kırk hadis derleme veya tercüme etme gelenekleri devam edegelmiştir. Aynı zamanda bu eserlerdeki düşünceler tetkik edildiğinde tasavvufî düşüncede bir sürekliliğin var olduğu da görülecektir. Gölpınarlı'nın tercümesi bu bakımdan değerlendirildiğinde Osmanlı'nın ilk dönemlerinde yazılan bu eserde bulunan hadislerin seçimi, hisse başlığı altında yazılanlar ile Gölpınarlı'nın Osmanlı döneminden sonra yaptığı bu tercümesi, aradan uzun yıllar geçmiş olmasına rağmen tek bir yazar tarafından yazılmış bir yeknesaklık içindedir. Gölpınarlı'nın aynı zamanda bin bir hadis derleyip tercüme ettiği eserinde hadislerin neredeyse tamamını *el-Câmi'u's-sagîr*'den seçmesi Osmanlı dönemindeki kaynak kullanımıyla da bire bir paralellik arz eder. Zira Osmanlı döneminde de yapılan derleme çalışmalarında hadisler büyük çoğunlukla *el-Câmi'u's-sagîr*'den seçilmiştir. Bunun yanında farklı eserlerin de bu derlemelere kaynak olarak dâhil olabilmesi Osmanlı'nın son dönemlerinde özellikle Bulak'ta yayımlanan hadis eserlerinin Osmanlı coğrafyasındaki âlimlerin temel eserlere erişiminde getirdiği kolaylıktan olsa gerek, kaynak kullanımlarında bir zenginliği de beraberinde getirdiği göz önünde bulundurulmalıdır.

Şîî düşüncede olan müellifin *Hiz. Muhammed ve Hadisleri* isimli eserinde zımmen de olsa kendi düşüncesi çerçevesinde yorumlar yaptığı görülür. Ancak kırk hadis tercümesinde buna yönelik bir atıf tespit edilmemiştir. Zühd ve ahlak eğitimiyle ilgili olan hadisleri kişinin Allah'a yaklaşması, gafletten uzaklaşmasına vesile olarak düşünse gerek tercümesini de bu bağlamda yapmıştır.

3. İrşâdü'l-Yakîn fî Tercemeti "Şerh-i Hadîs-i Erbaîn'in" Transkripsiyonu²⁵

Elhamdülillahi rabbi'l-âlemîn ve sallallâhu alâ seyyidinâ Muhammed ve âlihî ve sahbihî ecmaîn ve ba'd.

Hazret-i Nebî sallallâhu aleyhi ve âlihî ve sellem Allah sübhânehû ve teâlâ'nın tevhidinde ve kendi nübüvvetinin doğruluğuna ona îmânın vâcib olduğuna delâlet eden hadisleri ve zulm ve cehl karanlığını ref' eden haberlerini ümmetine tebliğ etmeleri için sahâbe-i kirâmına buyurmuşlardır: "بلغوا عني ولو آية"²⁶ ve "نضر الله عبدا سمع مقالتي و حفظها و وعاها و أداها كما سمعها"²⁷ yani "Benden velev ki bir burhan olsun tebliğ ediniz" ve "Benim sözümü duyup dinleyerek belleyen ve onu nümâyân-ı nâsa da duyduğu gibi îsâl ve tebliğ ve teallüm eden kimsenin Allah yüzünü nurlandırır" hadisleri ve bunların emsâli sahih hadisler Rasûlullâh'ın sünnetinin ihyası ve kelimetullâhın yücelmesi ve îmân ahdinin yenilenmesi için Hazret-i Rasûlullâh'ın âsâr-ı şerîfesinden bir eseri tebellüğ eden kimsenin emrine imtisâli ve sünnetini ihyâ için kendisinden sonrakilere onu tebliğ etmesini, bu kerîm olan Rabbin rahmetini niyâzkâr-ı fakîr-i günahkâr Hâmid b. Musa el-Kayserî'ye icâbeti vâcib olan sâlihlerden bir kardeş ve ihvân; Rabbimin nimetini tahdîs ve Hazret-i nübüvvetin emr u resmine imtisâl ederek Hazret-i Rasûlü tezkîr ve Hakk'ın onunla nâsa nef'ini ve okuyanların menfaatini te'min için kırk hadis-i şerîf toplamayı recâ ettiler deyip itaat ettim. Çağrıldım icâbet eyledim. Duâyı istimâ' eden (hakikatte) Allah sübhânehû ve teâlâdır. İcâbet edip cem'i bana mukadder olanı cem' eyledim. Muâveneti talep edilen ancak Allah sübhânehû ve teâlâdır.

1. Hadis

Ömer b. el-Hattâb'dan mervîdir ki demiştir: Hazret-i Rasûlullâh sallallâhu aleyhi ve âlihî ve sellem buyurdular: Ameller ancak niyetlere göredir ve insan ancak niyet ettiği şeye nâil olur. Hicretinde Allah sübhânehû ve teâlâyâ ve Rasûlüne hicret etmeyi niyet eden kimsenin hicreti Allah ve Rasûlünedir. Dünya'ya hicret etmeyi niyetlenen dünyaya erişir. Bir kadını tezevvüç için hicret eden de hicret ettiğine vâsıl olur.

25 Tercüme günümüz harflerine aktarılırken mümkün olduğunca günümüz telaffuzu kullanılmıştır. Örnek kabilinden aktarmak gerekirse için, için; deyüp ise deyip olarak aktarılmıştır. Metin içerisindeki parantezlerin tamamı Gölpınarlı'ya aittir.

26 Buhârî, "Enbiyâ", 50.

27 İbn Mâce, "Mukaddime", 19; Dârimî, "İlim", 24.

Hisse

Anlaşıyor ki bütün dünyevî ve uhrevî işlerde niyetini hâlis kılan kimse dünya ve âhiret saadetine vâsıl olur.

2. Hadis

Muâz radiyallahu anh'den mervîdir ki demiştir. Nebî sallallâhu aleyhi ve sellem ile beraber bir merkebe binmiştik. Aramızda ancak benim onun arkasında bulunmamdan ibâret bir ayrılık vardı. O kadar yakındım, buyurdular ki: Yâ Muâz! Allah'ın kullara ve kulların Allah'a olan hakkı nedir? Allah ve Rasûlü daha iyi bilir, dedim. Sallallâhu aleyhi ve âlihî ve sellem buyurdular ki: Allah sübhânehû ve teâlânın kulları üzerinde olan hakkı budur ki: Kullar ancak ona ibâdet etsinler ve ona hiçbir şeyi şerîk koşmasınlar. Kulların Allah üzerinde olan hakkı da şudur: Allah da bu takdirde ona şerîk koşmayan kula azâb etmesin. Yâ Rasûlallah bunu nâsa müjdeleyeyim mi? Müjdeleme, çünkü ibâdetinde tekâsül gösterirler, buyurdular.

Hisse

Hak Sübhânehû ve Teâlâ'ya hakkıyla ibâdet edip bütün emirlerine imtisâl ve nehylerinden ictinâb eden ve ona zâhir ve hafî şirklerden biriyle hiçbir sûretle şirk koşmayan kimsenin kalbine Allah îmânın kemâlini hidâyet eder ve onu azgınlık ve taşkınlıktan kurtarır.

3. Hadis

Rasûlullâh sallallâhu aleyhi ve sellem buyurmuştur ki: Allah sübhânehû ve teâlâ için birisine ve bir şeye buğz eden ve yine onun için bir şeyi ve birisini seven, Allah için veren ve Allah için men eden kimse îmânını kemâle îsâl eylesin.

Hisse

Bütün hallerde Allah sübhânehû ve teâlânın hakkını nefsinin hazlarına tercîh îmânın kemâlindedir.

4. Hadis

Hazret-i Rasûlullâh sallallâhu aleyhi ve sellem buyurdular ki: Müslümanların dilinden ve elinden selîm oldukları adam müslimdir. Nâsın kimden canları ve malları emîn ise o adam da mü'mîndir. Allah sübhânehû ve teâlânın tâatte nefsiyle mücâhede eden mücâhid, hazlarını ve günâhlarını terk eden de muhâcirdir.

Hisse

“إِنَّ الدِّينَ عِنْدَ اللَّهِ الْإِسْلَامُ” [Allah katında din İslâm'dır]²⁸ kavli-i şerîfinde işâret buyurulan hakîki İslâm'a bu hadiste işâret etmektedir ki, İslâm dâru's-selâma girmektir. Oraya giren emniyet sâhibi olur. Bir müslim selâm sıfatıyla sıfatla-

nıp Müslümanlar min külli'l-vücûh ondan sâlim olurlarsa o makâma girmiş olur. Hakîkî îmân, hakîkî cihâd, hakîkî hicret de böyledir. Anlayıver!

5. Hadis

Rasûlullâh sallallâhu aleyhi ve âlihî ve sellem: İsterse oruç tutsun, namaz kılsın, Müslüman zannedilsin, münâfıkın üç alâmeti vardır. Bu üç haslet kimde varsa münâfıktır. Münâfık, söze gelince yalan söyler. Va'd ederse hulf eyler. Kendisine bir şey emânet edilirse emânete hıyânet eder.

Hisse

Kulun doğruluğu Allah ile olan ahd-i sâbıkında sebâtıdır ki orada "Belâ" dedi idi. Eğer kavlinde sâdık ise va'dlerinde durur. Bütün hallerinde kendisine emânet edilen şey hususunda emîn olur. Allah ile olan ahdini naks eden ve kendisinden bu üç kötü huy zâhir olan kimse ise hakikaten münafıktır. Kendini koru!

6. Hadis

Ebû Mûsâ radiyallahu anhdan mervîdir ki demiştir: Hazret-i Rasûlullâh sallallâhu aleyhi ve âlihî ve sellem, bize şu beş cümle ile hitâben îrâd-ı mev'ıza buyurdular ve dediler ki: Allah sübhânehû teâlâ uyumaz, ona uyumak lâyıık ve câiz değildir. (Yani gâfil olmaz) Kıst u adli alçaltır yükseltir. Yani dilerse erbâb-ı adli çoğaltarak adli neşr eder. Dilerse erbâb-ı cevri çoğaltarak adli alçaltır, cevri neşr eder. İbâre-i hadisteki lafzdan murâd, ba'zılarına göre mîzân ba'zılarına göre de rızık yâhud adldir. Ba'zı şârihlere göre de kıst, adl ve cevr hususunda müsterektir. O halde "يُخْفِضُ الْقِسْطَ وَيَرْفَعُهُ" ibâresinin ma'nası şudur. Hakk sübhânehû ve teâlâ, erbâb-ı cevri dünyada ahz u kabz, âhirette azâb u ıkâb ile alçaltır. Erbâb-ı adli dünyada zikr-i cemîl, âhirette sevâb-ı cezîl ile yükseltir. Gece a'mâli, ona gündüz amellerinden evvel, gündüz a'mâli gece a'mâlinde evvel yükselir. (Kabûl ve icâbetin ânî olmasına işârettir.) Hicâbı nurdur. (Yani zâtının zuhûru sıfatı ve esmâsıdır.) Onu keşfedecek olsa zâtının envârı her şeyi yakardı. (Yani tecellî-i zâtîsi bütün sıfât ve esmâyı kahrederdi. Fakat zuhûru yani zâtının zuhûru esmâ ve sıfât ile dir. Ve esmâ ve sıfât hicâb-ı nûrânîsi olup bunların müzâhiri de kevni meydana getirmiştir. Bu sûretle zuhûru ve butûnunu mûcib olmuştur ve butûnu zuhurundan ibârettir.)

Hisse

Allah sübhânehû ve teâlânın ahlâkıyla ahlâklanmaya işârettir. Sallallâhu aleyhi ve âlihî ve sellem lisân-ı hâl ile mü'mine buyuruyorlar ki: Gaflet uykusundan uyan ve muhâsebe edilmeden evvel nefsini muhasebeye çek ve vakitlerini dâimâ hak sübhânehû ve teâlânın tâatine sarf etmek suretiyle fırsatı ganîmet bil. Bu sûretle Allah sübhânehû ve teâlâ, senden, senin beşeriyetinin zulmânî hicâblarını ref' eder. (Mevhûm) benliğini yakar, vech-i kerîminin (zâtın) nuruyla sana tecellî eder. (Sen yok olursan o kalır ve vahdet tahakkuk eyler).

7. Hadis

Hazret-i Rasûlullâh sallallâhu aleyhi ve âlihî ve sellem buyurmuştur ki;

Benden evvel ba's edilen nebîlerin hepsinin havâriyyûn ve ashâbı vardı. Onlar, o nebînin sünnetini ahz edip emrine uyarlardı. Ümmet onlardan sonra ihtilâfa düştüler. Aralarında muhâlifler peydâ oldu, Yapmadıklarını söyler, emredilmedikleri şeyleri yapar oldular. Onlarla bedenen mücâhede eden mü'mindir. Lisânen mücâhede eden mü'mindir. Kalben (İşlerine râzı olmamak ve onlara muhâlif bulunmak suretiyle) mücâhede eden de mü'mindir. Fakat bundan aşağı derecede kalan kesimde îmânın hardal tanesi kadar bir cüzü bile yoktur.

Hisse

İhlâs makâmının, ancak söz, iş ve hâl ile sünnete muvâfakat edilerek elde edilebileceğine işârettir. Bunlar olmaz ve bir kimse bunu tekzîb ederse şirk-i hafî ile müşrik olmuş olur. Allah bizi bundan korusun!

8. Hadis

Hazret-i Rasûlullâh sallallâhu aleyhi ve âlihî ve sellem buyurmuşlardır ki;

Ümmetimin fesâda uğradığı bir zamanda sünnetime temessük eden kimse, yüz şehîd ecrine erer.

Hisse

Sallallâhu aleyhi ve âlihî ve sellem, ümmetimin asfiyâsına, âhir zamanda fitnelerin zuhûrunda bütün işlerinde sünnetine temessük etmek sûretiyle nefsi emmâre ile mücâhedeği vasıyyet buyuruyorlar. En büyük düşman olan nefsi katleden kimse, elbette Hak indinde şühedânın en büyüğüdür.

9. Hadis

Hazret-i Rasûlullâh sallallâhu aleyhi ve âlihi ve sellem buyurmuşlardır ki:

Allah sübhânehû ve teâlâ ilmi kullarından nez' etmek sûretiyle kabz buyurmaz. Fakat ilmi ulemâyı kabz ederek alır. Nihâyet âlim kalmayınca nâs câhilleri kendilerine reîs yapar. Onlara bir şeyi sorarlar, onlar da bilmeden fetvâ verirler, bu sûretle hem kendileri azarlar, hem de halkı azdırmış olurlar.

Hisse

Âhir zamanda ilmin ve Kur'ân'ın halk arasından kalkması Kur'ân'ın lafzının ve ulûm-ı diniyyenin metinlerinin unutulmasıyla olmaz, belki zaman fesâd ile dolar ve kîl u kâl çoğalır, nasıl ki Ömer bir hutbede demiştir: İlmin ref' edilmesi, Hakk'ın, Rasûlullâh'ın sünnetine uyan ve sözleriyle birbirine muvâfık bulunan, din ilminde rusûh sâhibi ulemâ-i billâhı kabz etmesiyle olur. Allah sübhânehû ve teâlânın: Niye yapmadıklarınızı söylersiniz? dediği kimseler kalır ve hepsi de câhiller menzilesine düşerler.

10. Hadis

Hazret-i Rasûlullâh sallallâhu aleyhi ve âlihî ve sellem buyurmuşlardır ki:

Temizlik îmânın esâsıdır. Elhamdülillah kelime-i mübârekesi mîzânı doldurur. Yâhud semâdan arza kadar bütün (âfâk ve âlemi, sevâbı) kaplar. Namaz nurdur. Sabır ışıktır. Sadaka delildir. Kur'ân senin için yâhud sana (lehine ve aleyhine) hüccettir. Bütün insanlar erkence (Pazar yerine, dünyaya) gelmişler ve nefislerine müşteri olmuşlar, almışlardır. Sen nefsini istersen âzâd et kurtul, istersen hevâsına uy, git.

Hisse

Sallallâhu aleyhi ve sellem sâliki uyandırıyor ki, îmân da'vâsı, kalpten alâik-kevnîyyeyi çıkarmak ve ahlâkı güzelleştirmek beyyinelerinin ikâmesiyle sâbit olur. Sallallâhu aleyhi ve âlihî ve sellem temizlik, îmânın esâsıdır, demekle ahlak güzelliği makâmına işâret buyuruyorlar. Hadisin mâ-bâkîsi tahliye makâmına işârettir. Kalbini ve cesedini tabî'ata âid kudûrâttan ve kötü işlerden temizleyen ve kalbinde tahmîd ve tesbîh-i mevâid ağdiyesini hazırlayan ve orada namaz ve oruç kandillerini urve-i vüskâyâ (şerî'at-i Muhammedî'ye) i'tisâm ederek bakan kimsenin hasenât kefesini, Allah sübhânehû ve teâlâ doldurur. Onu şehvetlerinin kulluğundan âzâd eder. Fakat her kim bu iki beyyineyi ikâme etmezse da'vâsı sâbit olmaz. Hüsranda kalır ve helâk olur.

11. Hadis

Rasûlullâh sallallâhu aleyhi ve âlihî ve sellem buyururlar ki;

Size Allah'ın hataları mahv u imhâ ettiği ve dereceleri yücelttiği şeyi haber vereyim mi? Şiddet ve mihnet zamanlarında abdestte suyu her uzva hakkı üzere verip abdesti mükemmel bir sûrette almak, mescitlere çok gitmek ve bir namazdan sonra öbür namazın vaktini beklemek. İşte bunlar, size Allah yolunda cihâddır. Bunlar, size Allah yolunda cihâddır. Bunlar, size Allah yolunda cihâddır.

Hisse

Sallallâhu aleyhi ve âlihî ve sellem, kalbî ve rûhânî makamlara yükselmenin zâhiren ve bâtinen tahâretin kemâliyle kâbil olduğunu tenbîh buyurmuşlardır. Nasıl ki aleyhisselâm efendimiz muhibbin bâtınına işâretle âdetâ buyuruyorlar ki, nefesine güç gelen tekâlif-i İlâhiyye meşakkatlerine tahammül ederek bedenini pisliklerden şer'î temizlikle temizle, kalbini de alâkaların pisliklerinden temizle, ihlâs ve murâkabe ile namazlara devam et ve ibâdetler yolunda yürü ki bu sûretle Allah sübhânehû ve teâlânın {يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اصْبِرُوا} yani Ey îmân edenler, Hakk'ın emirlerine sabredin, ibâdetlere müdâvim olun, şerî'ate bağlanın, Hakk'tan korkun tâ ki kurtulasınız, buyurdukları zümreden olursun.

12. Hadis

Rasûlullâh sallallâhu aleyhi ve âlihî ve sellem buyurdular ki;

Hakk sübhânehû ve teâlâ yedi kişiyi kendi gölgesinden başka gölge olmayan (zâtından başka sığınılacak şey-i mevhumun vücudu kalmadığı) günde kendi gölgesinde gölgelendirir. Âdil imâm, Allah sübhânehû ve teâlânın ibadetine müdâvim genç, mescidden çıktığı halde kalbi oraya muallak bulunan kimse, Allah yolunda sevişen iki kişi ki muhabbetle birleşir ve bu muhabbetle ayrılırlar. Allah sübhânehû ve teâlâyı yalnızken zikrettiği vakit gözleri yaşaran adam, haseb ve cemâl sahibi kadın kendisini da'vet ettiği halde "ben âlemlerin Rabbi olan Allah'tan korkarım" diyen kimse ve sağ eli ile sadaka verirken bu gizli veriş dolayısıyla sol elinin bile ne verdiğini bilmeyen zâttır.

Hisse

Sallallâhu aleyhi ve âlihî ve sellem, Allah sübhânehû ve teâlânın rahmet gölgesinin bu taifelere mahsûs olduğunu işâret buyuruyorlar. Zira bunlar Hakk teâlânın lütf ve rahmeti müzâhiridirler. Hükmü altında olan adâlet gölgesiyle gölgelendiren ve nefsinin bütün ömrünce Allah kullarının himâyesi altında koruyan ve kalbi Allah evine muallak bulunan ve rûhunu Allah muhabbeti himâyesiyle himâye eden sırrını Allah'ı zikretmek ile setreden, hafî makamında Allah sübhânehû ve teâlânın cemâlinden başka bir cemâle meyl eymekten sakınan ve hafî makamında vücudunu hakîkî mevcuda bezl ederek tasadduk eyleyen kimseyi Allah sübhânehû ve teâlâ da rahmeti gölgesiyle gölgelendirir.

13. Hadis

Rasûlullâh sallallâhu aleyhi ve âlihî ve sellem buyurdular ki;

Allah tebâreke ve teâlâ der ki, namazı kendi zâtıyla kulum arasında taksîm ettim. Yarısı benim, yarısı kulum içindir ve kuluma istediğini verdim. "الْحَمْدُ لِلَّهِ" deyince Allah sübhânehû ve teâlâ kulum bana hamdetti, der. Kul, "رَبِّ الْعَالَمِينَ" deyince Allah sübhânehû ve teâlâ kulum bana hamdetti, der. Kul, "الرَّحْمَنُ الرَّحِيمُ" deyince, Allah sübhânehû ve teâlâ kulum beni andı, der. Kul "مَالِكِ" deyince Allah sübhânehû ve teâlâ, kulum beni ululadı, der. Kul "إِيَّاكَ" deyince Allah sübhânehû ve teâlâ, bu benimle kulum arasında (bir muahededir) ve kuluma dilediğini verdim, der. Kul "اهْدِنَا الصِّرَاطَ الْمُسْتَقِيمَ" deyince Allah sübhânehû ve teâlâ, bu, kulum içindir, kuluma dilediğini verdim, der.

Hisse

Kul ubûdiyyet makamına erişir ve kullukta tahakkuk sâhibi olur ve ihlâs ile kulluğunun îcâbâtını ikâme eder ve Hakk sübhânehû ve teâlânın hamd u senâ ve tahmîdinde fâni olarak, bütün âlemlerde hamdi ancak Hakk'a ve senâyı kezâ Hakk'a tahsîs eyleser Nasıl ki Hakk sübhânehû ve teâlâ da kendi nefsinin övmüştür. Ve bütün bu ahvâlde Hakk sübhânehû ve teâlâdan muâvenet di-

lerse, Allah sübhânehû ve teâlâ a'yânın arza zuhûr ettiği ve rûhlarla bedenlerin sülûkunun ona vusûl ile nihâyet bulduğu ümmetlerin ehadiyyet yoluna o kulu hidâyet eder. Kul gazab ve kahr ile karışık olmayan hâlis ve mutlak rızâyı tahsîl ederek Rabbü'l-erbâbtan isti'dâdı lisânıyla onu istemişti.

14. Hadis

Rasûlullâh sallallâhu aleyhi ve âlihî ve sellem buyurdular ki;

Bana bir kere salavât getiren kimseye Allah sübhânehû ve teâlâ on kere salavât getirir ve onun on hatasını afv eder. Derecesini on kat yüceltir.

Hisse

Kula, Hazret-i ehadiyyetten gelen feyzin rûh-ı Muhammedî vâsıtasıyla geleceğini îmâdır. Çünkü Rûh-i Muhammedî ezelde ve ebedde kutbu'l-aktâbdır. Talibe salavâta devam ve sünnetine imtisâl ederek o çok azîz olan cenâb ile münâsebet tahsili vâcibtir. Ona salavât ile tekarrub eden kimseye mutâba'atı vâsıtasıyla Hazret-i ehadiyyetten on salavât gelir (on derece vuslata erişir). Ve Hakk sübhânehû ve teâlâ ile arasında olan nûrânî on hicâb ref' edilir. Yakınlık derecelerinden on derece aşar. Çünkü Allah sübhânehû ve teâlâ "مَنْ جَاءَ" بِالْحَسَنَةِ فَلَهُ عَشْرُ أَمْثَالِهَا³¹ bir hasene ile gelen onun on misli ecir ü sevabına nâil olur, buyurmuştur.

15. Hadis

Hazret-i Rasûlullâh sallallâhu aleyhi ve âlihî ve sellem buyurmuşlardır ki;

Âgâh olun, dinleyin, size amellerinizin hayırlısını ve Melik'iniz olan Allah sübhânehû ve teâlâ indinde en temizini ve derece itibâriyle size en yükseğini ve a'dâ ile mukâbele edip onların boyunlarını vurmanızdan ve a'dânın sizin boyunlarınıza vurmasından daha hayırlısını ve altın ve gümüş para ile fukarayı infâk etmenizden daha hayırlısını haber vereyim mi? (Sahâbe) Haber ver Yâ Rasûlallah dediler. Hazret: Allah sübhânehû ve teâlâyı zikirdir, buyurdular.

Hisse

Allah sübhânehû ve teâlâ'ya giden yolların en kısası zikr yoludur. Ve hak sübhânehû ve teâlâya mâlî ve bedenî vesîlelerle yakın olmadan evlâ olan şey Allah teâlâyı zikirdir. Dil ve bütün cismânî ve rûhânî kuvvetlerle zikr yapmak yolunu kim seçerse dileklerin en yükseğine erişerek ve merâtib-i tevhîdin en yücesine vâsıl olarak fevz bulur.

16. Hadis

Hazret-i Rasûlullâh sallallâhu aleyhi ve âlihî ve sellem buyurmuşlardır ki; Zikredenle etmeyen misâli diri ile ölünün misâli gibidir.

31 El-Enam 6/160.

Hisse

Hayy u Kayyûm olan Allah sübhânehû ve teâlanın zatıyla kâim olan hakikatin sâlikin zât, sıfât ve fiil yüzünden onda fenâsıyla tahsîl edebileceğine remzdir. Allah sübhânehû ve teâlanın zikrinde bütün akvâl ve ef'âlinden ve zâtından fâni olan kimseye Allah sübhânehû ve teâlâ ef'âl, sıfât ve zatının tecellileriyle -aslî isti'dâdı mikdarı- diriltir.

17. Hadis

Rasûlullâh sallallâhu aleyhi ve âlihî ve sellem buyurdular ki;

Kulun rabbe en yakın olduğu vakit gecenin son kısmıdır. Eğer kudretin olursa bu saatte Allah sübhânehû ve teâlayı zikredenlerden ol.³²

Hisse

Kulun Allah sübhânehû ve teâlâya kemâl-i kurbu bütün şevâgil-i bedeniyyeden halvet zamanındadır. Ehl-i tefrika için halvet havassın mahsûsâtından ta'tîlinden başka bir sûretle olmaz ki bu da cevfi-âhir-i leylde husûle gelir. Fakat zaman ve mekân hicâbları kalkar da ezel ebedle birleşirse ve kul için ayn'den başka bir şey bâkî olmazsa o vakit ne kurbla ittisâf eder, ne bu'dla.

18. Hadis³³

Rasûlullâh sallallâhu aleyhi ve âlihî ve sellem buyurdular ki;

Allah'a amellerin en sevgilisi, az bile olsa en devamlısıdır.

Hisse

Talibin a'mâle müdâvemetine irşâddır. Devam eden dâim olur, sâbit olan da nâbit olur.

19. Hadis

Rasûlullâh sallallâhu aleyhi ve âlihî ve sellem buyurdular ki;

Kim Allah sübhânehû ve teâlanın likâsını severse Allah sübhânehû ve teâla da onun likâsını sever. Kim likâ-yı ilâhiyyeden ikrâh ederse Allah da onun mülâkâtından ikrâh eyler.

Hisse

Aleyhi's-selâm mevtin gelmesinden evvelki isti'dâde işâret buyurdular. Çünkü muhabbet, talebi husûle getirir. Taleb vusûl esbânını tahsili münba'is olur

32 Maalesef eldeki risâlede birkaç yaprak eksiktir. 16. hadisten sonra 21. hadis geliyor. 4 hadis yok. li-mütercimihî el-fakîr Abdülbâkî. [Gölpınarlı ilk tercüme esnasında elindeki mecmuada eksik olan kısmı daha sonra tamamlayarak tercümenin sonuna eklemiştir. Burada sırasına uygun olarak yerleştirilmiştir.]

33 Bi-hamdillâhi teâlâ Bursa'da Ulu Câmi Kütüphanesi'nde tasavvuf kitaplarını hâvî 186 numaradaki 900 hicrîde yazılmış mecmû'ada bu hadis-i erbaîn-i şerîfi bulup tamamladım. bi-Lutfullâhi sübhânehû ve teâla ve bi-himmet-i Hazret-i Şeyh Ebû Hâmid Hamîdüddîn Musâ el-Kayserî el-Aksarâyî kaddesenallâhu bi-esrârihî ve nefaana bi-berakâtihi.

ki o da isti'dâddan ibârettir ve bu mü'minlere ibâdet-i zâhire, âriflere muâmelât-ı kalbiyye, muvahhidlere ise fenâfillâh ilemdir. Her ölüm için tabiî, yahud irâdî bir isti'dâd vardır.

20. Hadis

Rasûlullâh sallallâhu aleyhi ve âlihî ve sellem buyurdular ki;

Sizden hiçbir kimse Allah'a hüsn-i zan etmeden ölmesin.

Hisse

Bu kavî-i şerîf "وَأَحْسِنَ كَمَا أَحْسَنَ اللَّهُ إِلَيْكَ"³⁴ yani Allah sana nasıl ihsân ettiyse sen de ihsân et. Âyette işâret edilen ihsana irşâddır. Zirâ Hakk'ın kula ihsânı kulun amelde ihsânından sâbıktır. Allah sübhânehû ve teâla kime tevfiği ihsân buyurursa tâ'atte mücâhede eder. Ey Tâlib, ihsân makamına fâiz ve bu fevze nâil oluncaya kadar îmân makâmında çalış! Zan ancak amel güzelliğiyle güzelleşir. Amel güzelliği de hüsn-i tevfiğtendir.

21. Hadis

Rasûlullâh sallallâhu aleyhi ve âlihî ve sellem buyururlar ki;

Âdemoğlunun her ameli, on misli haseneyi arttırır. Allah sübhânehû ve teâlâ der ki; Ancak oruç müstesnâdır. Çünkü oruç benim içindir. Ona bizzat ben mükâfaat edeceğim. (أَجْرِي okunmaz da أَجْرِي okunursa; ma'nâ onun mükâfâtı, ancak benim, hasene değil, olur. el-fakîr Abdülbâkî) Çünkü kul oruçta şehvetini ve yiyip içmesini benim için terk etti.

Hisse

Sallallâhu aleyhi ve âlihî ve sellem, ecrin, zahmet ve meşakkat, mücâhede mikdârınca olduğunu beyân buyuruyor. Herkes ameline göre ez'âfun muzâ'afa "أَضْعَافُ مُضَاعَفَةٍ"³⁵ ile me'cûr olur. Ancak oruç tutan müstesnâdır. Çünkü onun tecrîd-i nefsi zât mertebesine en münâsib bir hâldir. Ecri de ondan başkası olamaz. Bundan dolaydır ki Hakk sübhânehû ve teâlâ onu zatıyla tevellâ ediyor. Fakat bu (mazhariyyet) bütün dünyevî ve uhrevî isteklerden sâim olanıdır.

22. Hadis

Rasûlullâh sallallâhu aleyhi ve âlihî ve sellem buyurmuşlardır ki;

İki kişiden başkasına hased edilmez. Biri Allah sübhânehû ve teâlanın kendisine Kur'ân'ı ta'lîm buyurduğu kuldur ki, onu gece ve gündüz (gece ve gündüz girip çıkarken, ya'nî dâimâ) okur. O biri de Hakk'ın kendisine mâl verdiği kuldur ki, onu gece ve gündüz infâk eder.

34 el-Kasas 28/77.

35 Kat kat [ç.n.]

Hisse

Allah sübhânehû ve teâlanın ahlâkıyla ahlaklanmak ve ni'metini tahdîs etmeğe işârettir. Nasıl ki Nebîmiz sallallâhu aleyhi ve âlihî ve sellem huluhi Kur'ân idi ve "وَأَمَّا بِنِعْمَةِ رَبِّكَ فَحَدِّثْ"³⁶ kavlı-i şerîfiyle ni'met-i Hakk'ı tahdîs etmesi emredildi. Allah sübhânehû ve teâlanın ni'meti bütün amellere şâmildir. Bu ikisinden ziyâde gıpta edilecek kemâl yoktur.

23. Hadis

Sallallâhu aleyhi ve âlihî ve sellem Kur'ân okuyana buyurmuştur ki;

Oku! Okurken kırâ'atini düzelt ve sen dünyada nasıl muntazam ve tek isen elfâz-ı Kur'ânı da öylece tane tane söyle!

Hisse

Dünyadaki amellerin güzelliğinin huzûr-ı âlî-yi îlâhîde feyz-i akdese erişen zevâta mahsus olan sıfât-ı hâlisânın güzelliklerinden olacağına işârettir. Amelden husûle gelen ecir ve elde edilen mükâfât, ezeldeki mücâzât-ı asliyye kadarıncadır. Ey Tâlib, beşerî vasıflardan halâs ol ve ilâhî huylarla tahakkuk et.

24. Hadis

Rasûlullâh sallallâhu aleyhi ve âlihî ve sellem buyurdular ki;

Şüphesiz, Allah temizdir, ancak temizi kabul eder. Ve Allah sübhânehû ve teâla mü'minlere, peygamberlere emrettiğini emreyledi, dedi ki; Ey Peygamberler! Temiz şeylerden yiyin ve iyi amel işleyin! Sonra seferi uzayıp, kirden ve toz topraktan saçı yağlanıp keçeleşen ve bu hâli ile ellerini göğse kaldırıp Ya Rabbi, Ya Rabbi, Ya Rabbi diye duâ eden, fakat yediği, içtiği, giydiği ve beslendiği şeyler haram olan bir kimseyi zikredip, bunun duâsı nerde icâbet edilir? buyurdular.

Hisse

Lokma tohumdur, amel berekettir. Mü'min, lokmasını tathîr etsin ki Allah sübhânehû ve teâla da tâ'atini kabul eylesin. Nasıl ki ihlâs sâhibi kullarından kabûl eder ve onlara onunla emreder. (Ta'atle veya mutahharın kabulüyle).

25. Hadis

Rasûlullâh sallallâhu aleyhi ve sellem buyurdular ki;

Benden sonra erkeklere kadınlardan daha zararlı bir fitne terk etmedim.

Hisse

Nefsini nikâh ile korusun ve şehvetlerin fitnesinden korun! Kalbini de murâkabe ile korusun ve tecelliyâtta şirk-i hafiden korun!

26. Hadis

Rasûlullâh sallallâhu aleyhi ve âlihî ve sellem buyurmuşlardır ki;

İtaatten çıkan ve cemâatten ayrılan kimse o hâl üzere ölse câhiliyyet üzere ölmüş olur.

Hisse

Sultan çobandır, Şeytân kurttur. Velâyet-i saltanatın tâ'atinden çıkanı Şeytân, tuğyân ile helâk eder. Şerî'at-i saltanatın (ahkâm ve kuvvetinin) hükmünden çıkanı da hızlân vadilerine atar.

27. Hadis

Rasûlullâh sallallâhu aleyhi ve âlihî ve sellem, kıyâfet pejmürdeliği îmândandır, buyurmuşlardır.

Hisse

Muhabbet libâsını giyen, fakrı ridâ ve sabrı izâr ittihâz eden kimseye Allah sübhânehû ve teâla dünya ziynetinden kifâyet verir, müstağni kılar. Takva ile bâtınını tahliye (süsleme) et ki onlarla cemâl-i Mevlâdan huluklarla huluklanasın.

28. Hadis

Hazret-i Rasûlullâh sallallâhu aleyhi ve âlihî ve sellem buyurdular ki;

Allah sübhânehû ve teâlaya ve âhiret gününe îmân eden hayır söylesin, söylemezse sussun.

Hisse

Kelâm, hâdis sıfatlarından öyle bir sıfattır ki, kadem sıfatının makâmına kâimdir ve aleyhi ve âlihî's-selâmın (rivâyet buyurdıkları hadis-i kudsîdeki) "بي ينطق" benimle söyler, mucibince senin dilinden söyleyen kadîmdir.

29. Hadis

Rasûlullâh sallallâhu aleyhi ve âlihî ve sellem buyurmuşlardır ki;

Allah hakkı için îmân etmemiştir. Vallâhi mü'min değildir. Vallâhi mü'min değildir. Kim Yâ Rasûlallah denildiği vakit; o kimse ki komşusu şerrinden emîn değildir, buyurdular.

Hisse

Komşuna komşuluk et (komşuluk hakkını hakkıyla îfâ ve edâ eyle) ki komşusu olmayan (Allah sübhânehû ve teâla) da sana komşu olsun. Kim erhamu'r-râhimîn'in civârında âkif olur (komşuluğa erişir) ise Allah sübhânehû ve teâla, kullarına onunla rahmet eder ve onu, halkı üzerine kendi rahmet gölgelerinden bir gölge eyler. (Vücudunu ifnâ eder, vücûd-ı zâhirî-i mevhumu bir gölge mesâbesinde kalır. Hakîki vücûd kendisinin olur.)

30. Hadis

Rasûlullâh sallallâhu aleyhi ve âlihî ve sellem buyurmuşlardır ki;

Rûhlar, kısım kısım askerler (gibi)dir. Birbirleriyle tanışanlar uyuşurlar, tanışmayanlar, uyuşamazlar.

Hisse

Ulemâ ile otur, hakîmlerle karış, iyilerle ve takva sâhibleriyle muhâlatada bulun, sâlihlerle mülâzım ol! Câhiller, sefihler, fâcirler ve şakîlerin musâhabetinden kaç! Zira dünyadaki uyuşmak, bekâ âleminde ruhlar arasındaki tanışmanın eseridir ve insan sevdiğiyle berâberdir (dünyâ ve ukbâda).

31. Hadis

Rasûlullâh sallallâhu aleyhi ve âlihî ve sellem buyurmuşlardır ki;

Allah sübhânehû ve teâla lütuf ve mülâyemet sahibidir. Lütuf ve mülâyemeti sever. Güç ve zor ile ve lütuf ve mülâyemetten başka şeylerle vermeyeceğini, lütuf ve mülâyemetle verir. (Lütuf ve mülâyemet erbâbına ihsânda bulunur.)

Hisse

Kardeşlerle muâmelede unfe rıfk ve mülâyemet îsâr etmek, Rahmân sübhânehû ve teâlanın o rıfk ve mülâyemet sahibi hakkında lütf tecellîsinin tecelli-yi kahrına sebkât etmiş olmasından ileri gelir. Sen rıfk ve mülâyemet meydanında sâbık ol ki; rahmeti, gazabını sebk eden Allah sübhânehû ve teâla da sana rıfk ile muâmele etsin!

32. Hadis

Rasûlullâh sallallâhu aleyhi ve âlihî ve sellem buyurdular ki;

Zulümden sakının ki zulüm kıyamet gününün zulümâtıdır ve hırs ve buhlenden sakının ki sizden evvelkiler bu yüzden helâk edildiler. Kanları dökmek ve mahremlerini istihlâl eylemek için üzerlerine hücum edildi.

Hisse

Sallallâhu aleyhi ve âlihî ve sellem, ümmeti meşru' haddi geçmekten tahzîr buyuruyorlar. Haddi aşan ve kardeşine, nefesine amel üzere [dünyada] zulüm eden, cezâ üzere (âhirette) zulümâta düşer. Dünyada fesâdı mûcib olan buhl ve hırstdan da tahzîr buyuruyorlar. Çünkü bu yüzden âhirette kahr ateşiyle helâk olurlar. Allah sübhânehû ve teâla "وَمَنْ يُوقِ شُحَّ نَفْسِهِ فَأُولَئِكَ هُمُ الْمُفْلِحُونَ"³⁷ kim nefsinin hırsından sakınırsa işte o kimseler kurtulurlar, buyurmuştur.

33. Hadis

Rasûlullâh sallallâhu aleyhi ve âlihî ve sellem buyuruyorlar ki;

Dünya'da garîb gibi, yâhud yoldan geçen gibi ol ve nefsini kubûr ehlinden say!

37 el-Haşr 59/9.

Hisse

Rasûlullâh sallallâhu aleyhi ve âlihî ve sellem fenâ üzere mutavattın olanı uyandırıyor ki, hâdiselerden gurura gelmesin ve ekvânın fesadından gâfil olmasın, tâlib gurur üzere kendisini garîb saysın ve surûr mavtında vatan tutsun. Şerlerle, muâşeret yolundan geçsin ve kabirlerin hulûlünden (mevt-i ızdırârîden) evvel toplansın, haşrolsun!

34. Hadis

Rasûlullâh sallallâhu aleyhi ve âlihî ve sellem

Nice (yol yürüyüp) saçı sakalı tozlanan ve keçeleşen adamlar vardır ki, (vardıkları) kapılardan koğulurlar. Eğer Allah sübhânehû ve teâlâya şiddetle mürâcaat etse idi, Hak ona ihsân ederdi, buyurdular.

Hisse

Yeryüzünde ihtiyârıyla zillet ve meskenete düşmek, bu nebâtı çok, denî dünyanın belâlarından emân bulmaktır. Davet edenin davetini, bir şey isteyen mes'ûlünü reddetmemek, Allah sübhânehû ve teâla indinde öyle bir kerâmet ve izzettir ki kalplerin yandığı ve dillerin tutulduğu büyük korku gününde onunla kurtulunur.

35. Hadis

Rasûlullâh sallallâhu aleyhi ve âlihî ve sellem [Allah sübhânehû ve teâladan rivâyetle] ben, kalpleri kırılmış ve kabirleri yıkılmış olanların, nezdindeyim, buyurdular. (Hadis-i kudsî)

Hisse

Kalplerin 'âcilen (bu dünyada) inkisârı (metâlibin, hevesâtın kalmaması) ve kabirlerin âcilen (öldükten sonra) yıkılıp düzlenmesi, dirilikte ve ölümden varlık âsarlarının tamamıyla mahv olmaması ve kulun gayriyyet âsarından halâs bulmaması ve ona zât âleminden ehadiyyet tecellisinin îsâr buyurulmaması demektir.

36. Hadis

Rasûlullâh sallallâhu aleyhi ve âlihî ve sellem (Hakk sübhânehû ve teâladan rivâyetle buyurmuşlardır ki, Allah sübhânehû ve teâla) ben, kulumun zannı indindeyim. (Ona, o beni nasıl zannederse öyleyim) beni zikrettiği vakit onunla beraberim; beni yalnızken zikrederse ben de onu yalnız zikrederim. Beni bir toplulukta anarsa ben de onu o topluluktan daha hayırlı bir toplulukta anarım, buyurdu.

Hisse

Evinde cemâl-i Mutlakı görür ol, mecâz zehârifine meyletme. Ona eğer Hakk sübhânehû ve teâlâyı nefsinde zikredersen o, seni vahdet makamında ruhen

ve hakikaten zikreder ve eğer onu sâlih kullarının toplandığı bir meclisinde zikredersen o da seni cismen, mazharan, sırran ve ahfâen mele-i a'lâda zikreder.

37. Hadis

Rasûlullâh sallallâhu aleyhi ve âlihî ve sellem, Rabbinden hikâye yollu buyurdular ki, Ey kullarım, hepiniz, yol yitirmişsinizdir, ancak benim hidâyet ettiğim kimse müstesnâdır. Benden yol isteyin, sizi hidâyet edeyim. Ey kullarım! Hepiniz açsınız, ancak benim doyurduğum kimse müstesnâdır. Benden yemek isteyin, sizi doyurayım, Ey kullarım! Hepiniz çıplaksınız, ancak benim giydirdiğim kimse müstesnâdır. Benden giyim isteyin, sizi giydireyim.

Hisse

Allah sübhânehû ve teâlanın müctebâ kâsesinden tadan [içen] kimse sarhoştur. Ârif içse irfân sırrından şöyle nidâ geliyor: Eğer beni kendiliğinle istersen ayrılık çölünde yol yitirmişsindir. Beni, benimle iste ki seni makâm-ı vahdette hidâyet edeyim, îsâl eyleyeyim. Kevneynde hiçbir sûretle yeme, içme ve giyinme (yani dünyevî ve uhrevî alâyıktan mutallak ol) ki sana şuhûdumun tatlılığını tattırayım ve vücudumun libâsını giydireyim (Allahümme'rzuknâ).

38. Hadis

Rasûlullâh sallallâhu aleyhi ve âlihî ve sellem buyurdular ki, (Allah sübhânehû ve teâla buyurur:) Ben, beni seveni katlederim. Katlettiğim adamın diyeti bana âiddir. Diyeti bana âid olanın diyeti de benim.

Hisse

Allah kime muhabbeti ke'sinden [kasesinden ç.n.] içirirse sarhoş olur ve Hakk sübhânehû ve teâla onu fenâsıyla ifnâ eder ve bekâsıyla bâkî eyler. Muhabbetinin katiline ondan başka diyet yoktur ve o bâkîdir.

39. Hadis

Rasûlullâh sallallâhu aleyhi ve âlihî ve sellem buyurdular ki; [Allah sübhânehû ve teâla buyurur:] Sâlih kullarıma hiçbir gözlerin görmediği, hiçbir kulağın işitmediği ve hiçbir insanın kalbine gelmeyen şeyleri hazırladım.

Hisse

Sûretinin ve sırrının gözünü ekvânî ru'yete yum. Allah sübhânehû ve teâla, sana, havâssın [duyular ç.n.] ve kudret-i beşeriyyenin ihâtasından âciz olduğu cemâl zatından tecelliyât izhâr eylesin ve o halde Vâhid-i Kakhâr olan Allah sübhânehû ve teâladan başka bir şâhid ve meşhûd görmeyesin.

40. Hadis

Rasûlullâh sallallâhu aleyhi ve âlihî ve sellem buyurmuşlardır ki; Ümmetinden beni en fazla seven o kimselerdir ki benden sonra birbirlerini severler ve eğer beni göreydiler, ehl u mallarını fedâ ederlerdi.

Hisse

Aleyhi ve âlihi's-selâmdan, ümmetinden onun için sevenlere beşârettir. Onlar onun ru'yetine bütün eşyayı îsâr ederler ve muhabbetinden mal ve ehillerini ifsâd eyler (fedâ kılarlar). Muhabbeti ile vücûdlarının darlığından çıkar nihâyetinde Allah sübhânehû ve teâla ve tekaddesten başka bir zât olmayan muhabbet-i zâtiyyede fâni olanlara mülhak olurlar.

Doğruyu ancak Allah sübhânehû ve teâla bilir ve rucû' edilecek ve sığınacak zât odur. Kitâb ve sünnet ile beriyyenin hayırlısı olan Efendimiz Muhammed'e ve âlinin en şerîfi ve ashâbının en kerimi olan âl ve ashâbına haşr u hesâb gününe kadar Allah'ın salâtı ve dâimî çok selâm olsun. Temmet.

Vaka'tü tercemetehû hâzihi'r-risâlete's-şerîfete bi-inâyetillâhi sübhânehû ve teâla fî leyleti'l-erbiâ semâniye ve ısrîn min şehri zi'l-ka'deti'l-harâm li-sene isneyn ve hamsîn ve selâse mie ba'de'l-elf mine'l-hicreti alâ sâhibihâ ve âlihî efdalü's-salâti ve't-tahiyye. [28 Zilkade 1352/14Mart 1934 Çarşamba]

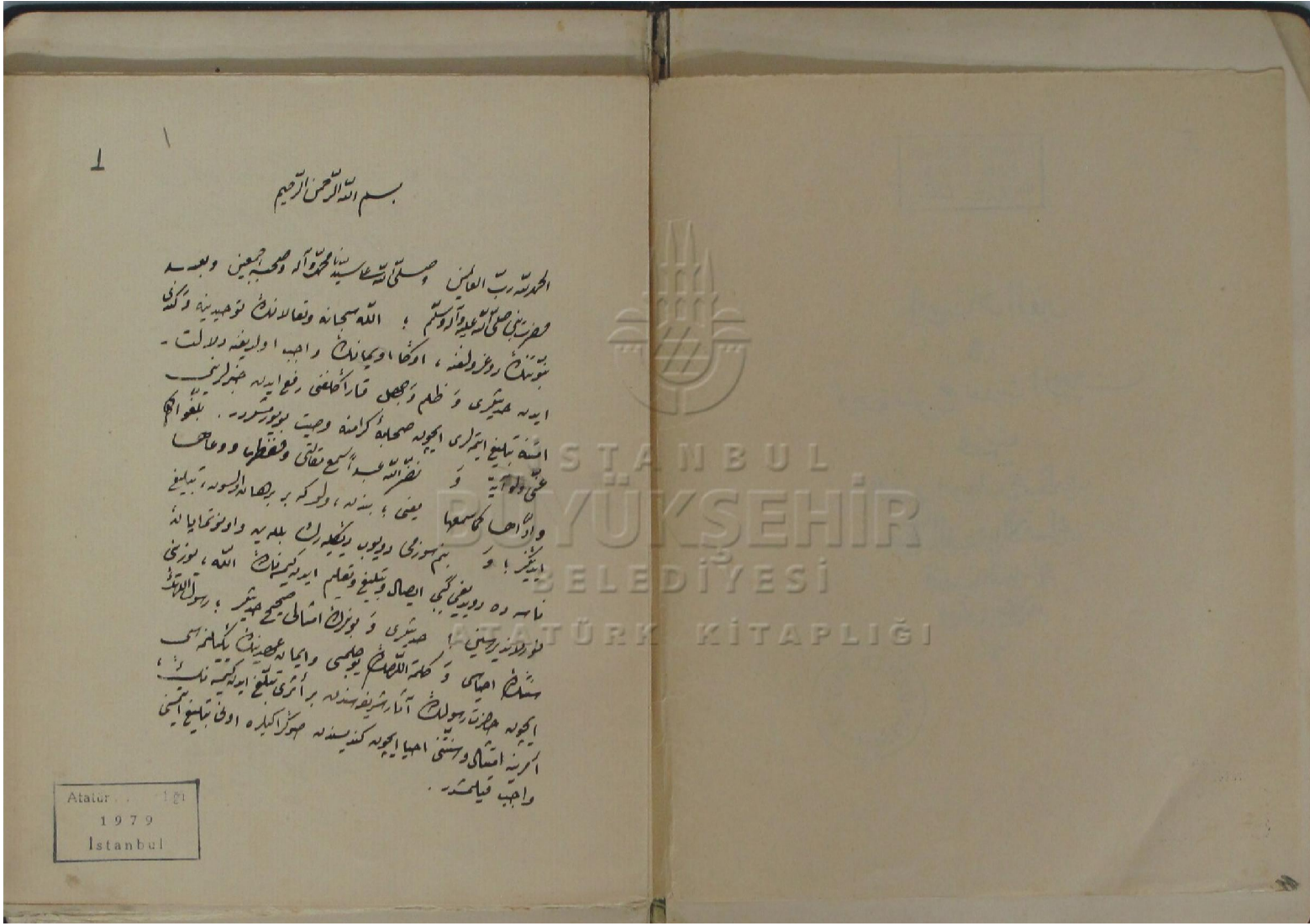
Ve ene'l-abdü'l-ekallü'l-ahvecü'l-fânî el-cânî Abdülbâkî b. Ahmed b. Mustafa b. Ahmed ufiye anhüm bi-afvihi'l-kerîm. Elhamdülilâhi Rabbi'l-âlemîn.

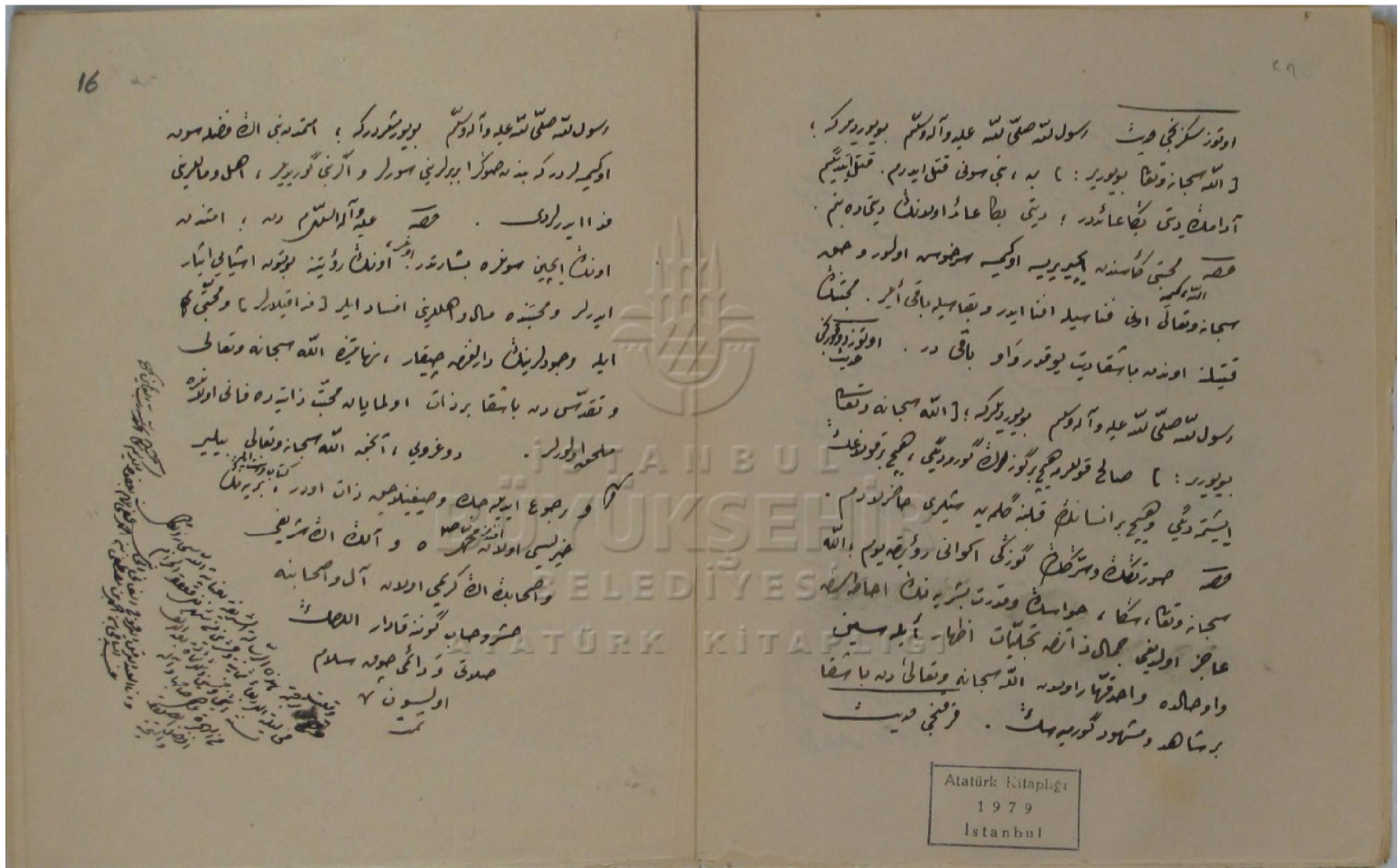
Kaynakça

- Akün, Ömer Faruk, "Gölpınarlı, Abdülbaki", *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*. (Erişim 06.10.2021). <https://islamansiklopedisi.org.tr/golpinarli-abdulgabi>
- Aynur, Hatice. "Abdülbâkî Gölpınarlı Bibliyografyası". *Journal of Turkish Studies/Türklük Bilgisi Araştırmaları, [In Memoriam Abdülbaki Gölpınarlı Hâtıra Sayısı I]* XIX, (1995), L-LI.
- Bardakçı, Murat. "Salacak'taki Ahşap Ev, Baki Hoca ve 'Garip'". *Journal of Turkish Studies/Türklük Bilgisi Araştırmaları, [In Memoriam Abdülbaki Gölpınarlı Hâtıra Sayısı I]*, XIX, (1995) VII-XX.
- el-Buhârî, Ebû Abdillâh Muhammed b. İsmâîl. *Sahîhü'l-Buhari*, thk. Mustafa Dib el-Buga, Dımaşk: Daru İbn Kesir, 1990.
- ed-Dârimî, Ebu Muhammed Abdullah b. Abdurrahman, *Sünenü'd-Dârimî*, thk. Mustafa Dib el-Buga, Dımaşk: Darü'l-Mustafa, 2007.
- Gölpınarlı, Abdülbaki. *Hazreti Muhammed ve Hadisleri*. İstanbul: Okat Yayınevi, 1971.
- Gölpınarlı, Abdülbaki. *İrşâdü'l-Yakîn fî Tercemeti "Şerh-i Hadis-i Erbaîn"*. İstanbul: Atatürk Kitaplığı, Osman Nuri Ergin Koleksiyonu, 122.
- İbn Mâce, Ebû Abdillâh Muhammed b. Yezîd, *Sünenü İbn Mâce*. thk. Muhammed Fuad Abdülbaki, Kahire: Daru İhyâi't-Türasi'l-Arabi, 1975.
- Karahan Abdülkadir. *İslam Türk Edebiyatında Kırk Hadis: Toplama, Tercüme ve Şerhleri*. İstanbul: İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi, 1954.
- Özkes, İhsan. "Somuncu Baba ve Kırk Hadis Şerhi". *Somuncu Baba ve es-Seyyid Osman Hulusi Efendi Sempozyumu Tebliğleri*, Ankara: Es-Seyyid Osman Hulusi Efendi Vakfı Yayınları, 1997.
- Şahin, Haşim, "Somuncu Baba", *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*. Erişim 06.10.2021. <https://islamansiklopedisi.org.tr/somuncu-baba>
- Şeyh Hamid-i Veli. *40 Seçme Hadis-i Şerif Meali İzahı Tuhfetü'l-ihvan*. terc. M. Şeyh-mus Alkoç, y.y.: Anadolu Matbaası, t.y.
- Yıldırım, Enbiya. "Hâmid-i Velî'nin Kırk Hadis Şerhi". *Dicle Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, VIII/ 2, (2006), 137-166.
- Yıldırım, Selahattin. *Osmanlı'da Kırk Hadis Çalışmaları*. İstanbul: Osmanlı Hadis Araştırmaları, 2000.
- Yıldız, Fahreddin. "İslâmî İlimler, Divan Edebiyatı ve Tasavvuf Geleneğindeki Yeriyle Tarihten Günümüze Popüler Hadis Kitapları: Kırk Hadisler". *Türkiye Araştırmaları Literatür Dergisi*, XI/21 (2013), 407-455.
- Yılmaz, Hasan Kâmil. *Tasavvufî Hadis Şerhleri ve Konevi'nin Kırk Hadis Şerhi*. İstanbul: Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Vakfı (İFAV), 1990.
- Yusuf b. Hamidüddin. *Şerh-i Hadis-i Erbaîn*. İstanbul: Süleymaniye Kütüphanesi, Esad Efendi, 1441.

Ek: 1. İrşâdü'l-Yakîn'in ilk sayfası.

Ek: 2. İrşâdü'l-Yakîn'in son sayfaları. Sol alt köşede Gölpinarlı'nın ferağ kaydı ve imzası bulunmaktadır.